

О. В. Комаров, кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри публічного управління та митного
адміністрування Університету митної справи та фінансів

МЕХАНІЗМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МИТНОЇ СПРАВИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню механізмів цифрової трансформації української митниці та цифровізації митної справи на сучасному етапі, зокрема у контексті європейської інтеграції України. Визначено, що цифрова трансформація та реформування української митниці відповідно до міжнародних стандартів та кращої митної практики є одним зі стратегічних пріоритетів, що сприяє подальшій поглибленій інтеграції України до загальносвітової та європейської систем економічних відносин. У статті наголошується, що подальший вектор розвитку країни вимагає забезпечення максимальної уніфікації та сумісності з відповідними технічними рішеннями європейського зразка. Україна має адаптувати власне цифрове середовище та синхронізувати свої митні інформаційні системи з європейськими аналогами. Встановлено, що сучасні митні технології дозволяють значною мірою автоматизувати митні процедури і процеси, мінімізуючи людський фактор та знижуючи рівень дискреційності повноважень, що підвищує рівень прозорості і довіри, сприяє розвитку міжнародної торгівлі, покращує бізнес-клімат у країні. Виходячи зі стану виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, зроблено висновок про необхідність пришвидшення темпів реформування, зокрема в частині митної справи. Визначено, що ключовим у напрямі подальшої ІТ-трансформації української митниці є реалізація Довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Держмитслужби та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (EU Multi-Annual Strategic Plan for Customs, MASP-C). Узагальнено, що цифрова трансформація є необхідною умовою розвитку сучасної митниці, яка відповідає вимогам часу та технологічним трендам, що сприятиме підвищенню прозорості митних органів та зміцненню довіри до них. Обґрунтовано, що впровадження сучасних ІТ-рішень у митній сфері дозволяє підвищити ефективність митного адміністрування та сприяє поглибленню інтеграції України до європейського та світового економічного простору. Зазначено, що модернізація української митниці є одним із основних напрямів змін у контексті подальшої євроінтеграції, зміцнення митної безпеки перед обличчям сучасних глобальних викликів і загроз.

Ключові слова: митне адміністрування, митна безпека, діджиталізація, митна цифровізація, електронна митниця, європейська інтеграція, MASP-C.

O. V. Komarov. Mechanisms of Customs Digitalization in the Context of Ukraine's European Integration

The article examines the mechanisms of digital transformation in Ukrainian customs service and the digitalization of customs affairs in the context of Ukraine's European integration. It identifies digital transformation and reform of the Ukrainian customs service as strategic priorities, essential for deeper integration into global and European economic systems. The purpose of the article is related to the study of the mechanisms of digital transformation of Ukrainian customs and digitization of customs affairs, in particular in the context of Ukraine's integration into the digital customs space of the EU. The article emphasises that Ukraine's future development trajectory requires aligning its digital infrastructure and customs information systems with European standards. Modern customs technologies are considered to automate procedures significantly, reduce human involvement, lower discretion in authority and increase transparency and trust. These advancements enhance international trade and improve the business environment in Ukraine. The article concludes that accelerating reforms, particularly in customs, are crucially based on the progress of the Association Agreement between the European Union and Ukraine. It underscores the importance of implementing the Long-term National Strategic Plan of Digital Development, Digital Transformations, and Digitalization of the State Customs Service and its Territorial Divisions Based on the EU Multi-Annual Strategic Plan for Customs (MASP-C).

In general, digital transformation is a necessary condition for the development of modern customs, which meets the requirements of the time and technological trends. This will contribute to increasing the transparency of customs authorities and strengthening trust. Also, the implementation of modern IT solutions in the customs sphere allows to increase the efficiency of the customs administration and contributes to deepening the integration of Ukraine into the European and world economic space.

It is noted that Ukraine seeks to reform the customs system in accordance with the norms and standards of the EU, which was created primarily as a customs union, and the modernization of Ukrainian customs is one of the main directions in the context of further European integration and strengthening of customs security in the face of modern global challenges and threats.

Key words: customs, customs administration, customs security, e-Customs, customs digitalisation, European integration of Ukraine, MASP-C.

Постановка проблеми. Реформування митної системи є комплексним і вкрай складним завданням, подумати яке так чи інакше намагався практично кожен новий український уряд. Складність цього завдання зумовлена тим, що удосконалення механізмів гарантування митної безпеки передбачає комплексну модернізацію української митниці, починаючи від законодавчої бази, завершуючи кадровою складовою та матеріально-технічним забезпеченням.

Цифрова трансформація української митниці є одним із пріоритетних напрямів митної реформи. Цей напрям є одним із найбільш складних з точки зору практичної реалізації, однак від цього значною мірою залежить виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема щодо впровадження європейських норм і стандартів у галузі митної справи та зовнішньоекономічної діяльності, – а отже, і перспектива подальшої європейської інтеграції України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці автоматизації митних процедур, діджиталізації та розбудови електронної митниці присвячено чимало досліджень українських науковців і фахівців, зокрема Бережнюка І.Г., Несторишена І.В., Рудніченка Є.М. [2], Войцешука А.Д. [3], Івашової Л.М., Кийди Л.І. [9], Ніколайчука О.О. [10], Пашка П.В. [12], Разумєя М.М., Разумєй Г.Ю. [14], Сидорович О.Ю., Герчаківського С.Д. [15], Угриня В.В. [16], Федотова О.П., Назарка А.А. [17], Шевченко Л.В. [18] та інших.

Разом із тим, позаяк технології вкрай динамічно розвиваються, а Україна перебуває в активній фазі цифрової трансформації відповідно до європейських стандартів і кращої митної практики, дана тема не втрачає своєї актуальності та потребує подальших досліджень. Водночас, як зазначає Ніколайчук О.О. [10], цифровізація української митниці – ключовий тренд її євроінтеграції, що проводиться в екстремальних умовах широкомасштабної війни.

Мета статті пов'язана з дослідженням механізмів цифрової трансформації української митниці та діджиталізації митної справи, зокрема у контексті інтеграції України до цифрового митного простору ЄС.

Виклад основного матеріалу. Світ стає цифровим швидше, ніж ми могли собі колись уявити, причому органи державного управління так само швидко переходять в онлайн. Інформаційно-комунікаційні технології наразі присутні скрізь у робочому просторі митниці [22, с. 9]. Таким чином, цифрова ера неухильно і докорінно трансформує світ. Тому влада та експертне середовище повсякчас наголошують на необхідності поглибленої цифровізації України і насамперед державного сектору та сфери публічного управління.

Як слушно зазначають Разумєй Г.Ю. та Разумєй М.М. [14, с. 140], сучасний світовий простір вже давно вийшов за рамки побудови інформаційного суспільства, адже цифрові технології поглинають усе більше сфер суспільного життя, докорінно змінюючи форми та методи їх реалізації. Тому більшість країн світу орієнтуються на розвиток саме у напрямі побудови «цифрової економіки», використовуючи усі можливі конкурентні переваги від її впровадження.

Світовим досвідом доведено, що максимальна автоматизація і цифровізація процесів прийняття рішень, пов'язаних з реалізацією владних повноважень, є одним з найпотужніших драйверів для викорінення корупції у публічному секторі (або принаймні її суттєвого зменшення). Саме тому цифрова трансформація та реформування української митниці є одним зі стратегічних пріоритетів, що сприяє подальшій поглибленій інтеграції України до загальносвітової та європейської систем економічних відносин.

Впровадження механізмів електронного врядування, на думку Івашової Л.М. та Кийди Л.І., має важливе значення для вирішення проблеми відкритості та підвищення ефективності діяльності органів державної влади [9, с. 219]. Активізація процесів діджиталізації усіх галузей економіки і сфер суспільного життя – об'єктивно існуюче міжнародне економічне явище, набувши швидкого поширення, сприяла появі нової концепції реалізації митної справи на засадах цифрової стратегії розвитку суспільства [15, с. 213].

Причому у питанні митних трансформацій слід погодитись з Івановою Д.С. та Тищенко В.Ф., що забезпечення процесу реформування митних органів має супроводжуватися розв'язанням актуальних проблем митниці із проєктуванням на європейський досвід [8]. У сучасному цифровому суспільстві інноваційні технології можуть значно полегшити та підвищити ефективність процесів публічного управління, у тому числі в митній галузі.

Слід зазначити, що глобалізаційні перетворення економік кінця ХХ – початку ХХІ ст. ознаменували пошук напрямів оптимізації та вдосконалення митної справи, спрощення та уніфікацію митних процедур, скорочення часу та обсягів здійснення митних формальностей [15, с. 214]. Врешті всі ці елементи було покладено в основу міжнародних стандартів зі спрощення та гармонізації митних процедур, що знайшли втілення у кращих митних практиках.

Так, на міжнародному рівні було закріплено фундаментальне правило, що окреслило відповідний стратегічний вектор подальшого розвитку митної справи. Зокрема, відповідно до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [11], митна служба, наскільки це максимально можливо, використовує інформаційні технології та засоби електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю.

Таким чином, слушним є висновок авторів дослідження [26, с. 103], що поява цифрової економіки сприяла швидкому розвитку цифрових перетворень, у тому числі в митній галузі, що має велике значення як для внутрішніх

потреб держави, так і для її інтеграції до єдиного цифрового ринку. Використання цифрових та інформаційних технологій в ході трансформації митниці підвищує ефективність існуючих митних процесів та полегшує створення нових.

Міжнародна торгівля та електронна комерція стрімко зростають в обсягах з початку століття, а світова економіка стала більш цифровою. Це спонукає митні адміністрації в усьому світі широкомасштабно впроваджувати та модернізувати митні технології. Відповідаючи вимогам часу, митні органи змушені виходити за рамки базової автоматизації та оцифрування паперового масиву. Так, наприклад, деякі з технологічних рішень, що використовуються в митній галузі, включають такі ІТ-інструменти і технології:

- Електронне урядування (e-Government), що передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій задля забезпечення доступу до публічних послуг та інформації для бізнесу і громадян. Це включає такі елементи, як електронне подання документів (е-декларування) та безпаперове середовище, а також електронні сервіси, ресурси, портали тощо. У контексті цифровізації митної справи та зовнішньоекономічної діяльності в Україні показовим прикладом можна вважати Єдине вікно для міжнародної торгівлі.

- Великі масиви даних (BiG Data), телематика та інтелектуальний аналіз даних, у тому числі можливе використання хмарних технологій. Цей інструмент активно використовується митними органами, у тому числі в підрозділах митної статистики та аналізу ризиків, для роботи з великими масивами даних, наприклад, щодо обсягів і структури зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної торгівлі, а також управління ризиками.

- Штучний інтелект (AI), що є сучасним технологічним трендом, а світові технологічні гіганти щороку інвестують мільярди доларів у розвиток цих технологій. Що стосується митної справи, то використання штучного інтелекту допомагає автоматизувати процеси прийняття рішень митними органами, а також широко застосовувати ці технології під час аналізу ризиків та управління іншими бізнес-процесами в митних органах.

- Неінвазивні засоби контролю, у тому числі на основі інтелектуальної аналітики рентгенівських знімків для виявлення аномалій за допомогою відповідних програмних інструментів. Застосування таких технологій дозволяє значно збільшити пропускну спроможність водночас зі зниженням навантаження на співробітників митниці, а також забезпечує підвищення точності результатів контролю для виявлення правопорушень при переміщенні товарів і транспортних засобів через митні кордони.

Як зазначає Мікурія К. [22, с. 10], технологічний ландшафт швидко змінюється водночас із появою низки ключових трендів, як-то хмарні обчислення, мобільні технології, передова аналітика та управління даними. Кожна з цих технологій по-різному впливає на роль митниці та надає численні можливості для підвищення зв'язку між митними адміністраціями, торговими операторами та іншими прикордонними відомствами, тим самим підвищуючи продуктивність, що призводить до більшого економічного зростання.

Таким чином, впровадження сучасних ІТ-інструментів у роботу митниці забезпечує віднаходження оптимального балансу між належним і достатнім рівнем митного контролю та сприянням легальній торгівлі, адже сучасні митні процедури потребують і відповідного електронного інструментарію. Водночас, як наголошують профільні фахівці [10], інтеграція України у митний простір ЄС передбачає як гармонізацію нашого митного законодавства, так і наближення митних практик до європейських стандартів.

Діджиталізація методики здійснення митного контролю є пріоритетним аспектом митної реформи в країнах, що розвиваються [16, с. 169]. На наш погляд, процес цифрового розвитку та цифрових трансформацій має носити комплексний характер, охоплюючи всю систему митного адміністрування, всі її елементи. Причому більшість сучасних митних адміністрацій, у тому числі українська, наразі вже впровадили базові інструменти автоматизації і поступово переходять на новий рівень цифровізації.

Загалом інформаційно-комунікаційні технології застосовуються митними адміністраціями з 1980-х років, але сфера їх використання подекуди і досі обмежується насамперед автоматизацією процесу митного оформлення. Втім, окрім забезпечення процесу митного оформлення, ці технології можуть і мають застосовуватися для підтримки прийняття управлінських рішень у контексті інституційної модернізації. Однак лише деякі митні адміністрації країн, що розвиваються, використовують відповідні технології у цій сфері [24, с. 206].

Українська митниця активізувала процеси цифрової трансформації у 2008 році зі схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» [13]. Водночас, як зазначають Сидорович О.Ю. та Герчаківський С.Д., хронологічно запровадження митних інформаційних технологій в Україні розпочалося ще в 1992 році, а імплементація системи «Електронна митниця» була запроваджена, починаючи з 2005 року [15, с. 216].

Не слід також забувати про програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного оформлення товарів та інших предметів», дослідну експлуатацію якого було розпочато у 2003 році, а також програмно-інформаційний комплекс «Інспектор-2006» та інші цифрові рішення, у тому числі створення Єдиної автоматизованої інформаційної системи тощо.

Як зазначає Войцешук А.Д., в Україні система інформаційної підтримки організації митної справи розвинулася на початку 2000-х років із запровадженням системи електронного декларування [3, с. 289]. Ґрунтовно

аналізуючи розвиток інформаційних технологій у зменшенні ризиковості митного простору України, автор констатує безальтернативність автоматизації процесів митного контролю та митного оформлення з огляду на сучасні глобальні процеси розвитку інформаційних технологій [3, с. 313].

Причому, на думку Пашка П.В. [12, с. 541–542], основна концепція трансформації інформаційних систем полягає у тому, що фактично створення та організацію електронного інформаційного середовища в митній службі можна представити як перехід від електронного сховища даних до інформаційно-довідкової системи, яка, у свою чергу, потребує перетворення в автоматизовану виконавчо-контрольну систему.

Таким чином, фактично окремі елементи електронної митниці було запроваджено в Україні понад двадцять років тому. При цьому, як відзначають Федотов О.П. та Назарко А.А. [17, с. 97], фактично саме Державна митна служба України стала флагманом у питанні масового запровадження електронного документообігу, розпочинаючи цю справу майже з нуля, адже на тоді подібного досвіду інші органи державної влади в Україні не мали.

Разом з тим, технології не стоять на місці, тому з того часу світ зробив значний крок у розвитку цифрових рішень, у тому числі в митній сфері. Сучасні митні технології дозволяють значною мірою автоматизувати митні процедури і процеси, мінімізуючи людський фактор та знижуючи рівень дискреційності повноважень, що підвищує рівень прозорості і взаємної довіри, сприяє розвитку міжнародної торгівлі, покращує бізнес-клімат в країні тощо.

Водночас слід відзначити, що Україна довгий час розробляла та впроваджувала переважно власні інноваційні цифрові рішення і продукти в галузі митної справи, причому доволі успішно, частково переймаючи досвід інших країн. Однак подальший вектор розвитку країни вимагає поглибленої інтеграції та забезпечення максимальної уніфікації і сумісності з відповідними технічними рішеннями європейського зразка.

У цьому контексті поділяємо думку, що в умовах активної європейської інтеграції Україна має враховувати досвід функціонування системи митного адміністрування та контролю в країнах ЄС з метою його вивчення й імплементації у вітчизняну практику [2, с. 120]. Таким чином, основними напрямками впровадження цифрової трансформації та розвитку Державної митної служби України на сьогодні є:

- спрощення митних процедур завдяки використанню стандартизованих європейських митних процесів та широкого використання інформаційних технологій;
- розвиток інформаційного обміну з митними органами сусідніх держав для прискорення митних формальностей та зменшення процедурних навантажень на бізнес;
- модернізація систем та впровадження нових рішень для створення нового сервіс-орієнтованого ландшафту інформаційно-комунікаційних систем європейського зразка;
- трансформація та розвиток кадрового забезпечення Держмитслужби для оновлення процесів управління ІТ;
- забезпечення можливостей безпечного та безперервного функціонування критичних інформаційно-комунікаційних систем Держмитслужби [4, с. 5].

Наразі головним у питанні подальшої ІТ-трансформації української митниці є реалізація Довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Держмитслужби та її територіальних підрозділів [4]. Це ключовий документ із впровадження та розвитку митних інформаційних систем, а також цифрової трансформації української митниці та цифровізації митної справи в цілому.

Як загальний інструмент управління проектами, він є важливим інструментом для забезпечення подальшого оперативного планування та реалізації всіх ІТ-проектів, пов'язаних з удосконаленням механізмів електронної митниці. Причому, оскільки цей документ розроблено у контексті виконання Угоди про асоціацію в частині гармонізації митних процесів з європейськими стандартами, то особливу увагу приділено виконанню вимог щодо майбутніх інтеграцій до митних електронних систем ЄС.

Саме тому національний план цифрової трансформації базується на Багаторічному стратегічному плані електронної митниці ЄС (Multi-Annual Strategic Plan for electronic Customs) [23] та має на меті забезпечити ефективне адміністрування заходів і ресурсів, потрібних для досягнення цілей цифрової трансформації, а також впровадити ефективне управління ІТ-проектами, встановлюючи як стратегічну структуру, так і етапи реалізації відповідних змін.

Він покликаний забезпечити загальне управління правовими, технічними та операційними аспектами нових ІТ-проектів у сфері митної цифровізації. Так, зокрема, повномасштабна цифровізація та автоматизація діяльності митних органів в Україні включає:

- цифрову трансформацію технологій митного оформлення та митного контролю до та після випуску товарів з використанням методів штучного інтелекту та обробки великих обсягів даних;
- застосування інтелектуальної системи управління ризиками;
- впровадження технологій, які забезпечують автоматичне здійснення митних операцій без участі посадових осіб у місцях переміщення товарів через митний кордон;
- створення довгострокових архівів юридично значущих електронних документів;
- застосування міжнародних електронних систем верифікації та сертифікації походження товарів;

- автоматизацію процесу контролю правильності класифікації товарів та виявлення порушень, пов'язаних із наданням недостовірних відомостей про класифікаційний код товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- застосування інтегрованих механізмів міжвідомчої інформаційної взаємодії;
- участь у створенні національного механізму «єдиного вікна» шляхом розвитку та модернізації «Єдиного вікна для міжнародної торгівлі», забезпеченні поєднання із системами «єдиного вікна» митних служб країн ЄС [4, с. 9–10].

Процес митної ІТ-трансформації передбачає широке управління бізнес-процесами та BPM-моделювання, що дозволяє забезпечити цілісне уявлення про митні процеси та практичні наслідки їх впровадження. Це важливо, оскільки зміни заради змін – це шлях в нікуди. Без чіткого розуміння кінцевої мети та засобів її досягнення, а також за відсутності дієвих механізмів моніторингу та контролю ми отримуємо «реформи заради реформ».

Також окрему увагу при ІТ-трансформації української митниці має бути приділено вдосконаленню механізмів кіберзахисту, оскільки, з однієї сторони, дані про комерційні операції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є вкрай вразливими до розголошення, а з іншої сторони, така митна інформація, як, наприклад, індикатори ризику й алгоритми відбору для здійснення митного контролю на основі аналізу ризиків, є не менш чутливою до несанкціонованого доступу, адже це може призвести до шахрайства.

Що ж стосується ЄС, то Ініціатива електронної митниці ЄС (e-Customs) базується на комюніке Європейської комісії з е-Уряду (Commission Communication on e-Government) та резолюції Ради Європи про безпаперове середовище для митниці та торгівлі [21]. Також держави-учасниці ЄС прийняли рішення про електронну митницю, Митний кодекс [25] та Робочу програму до нього [20]. Ці документи, як зазначає Алішаускас В. [1], забезпечують міцну правову основу сучасної електронної митниці ЄС.

Додаток до Робочої програми містить перелік із 17 електронних митних систем, які мають бути розроблені або державами-учасницями самостійно (національні системи), або державами-учасницями у співпраці з Європейською комісією (транс'європейські системи). Розробка та розгортання цих систем спрямовані на консолідацію цифрового митного простору ЄС, забезпечуючи електронну обробку понад 99% усіх митних декларацій.

Україна зробила важливий крок на шляху до членства в ЄС. Вона надіслала до Брюсселя анкети та заяву, що документує наміри країни стати членом Європейського Союзу. Це означає, що Україна хоче і готова синхронізувати принципи роботи у більшості галузей з країнами ЄС. Більше того, тепер не просто «хоче», а «мусить» [19], – наголошують експерти EU4PFM.

Гармонізація митних процедур – це обов'язкова умова для європейської інтеграції та одне з ключових зобов'язань України за економічною частиною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, оскільки це впроваджує прозорі умови роботи української митниці та є важливою складовою митної безпеки. Відповідно, якщо Україна прагне долучитися до спільного митного простору ЄС, то має адаптувати своє цифрове середовище та синхронізувати власні митні інформаційні системи з європейськими аналогами.

Безумовно, виконання таких амбіційних та складних задач можливе насамперед за рахунок побудови сучасних, гнучких та сервіс-орієнтованих інформаційних систем, а також заміни та модернізації митних інформаційних систем з урахуванням провідних міжнародних практик щодо спрощення та гармонізації митних процедур, сприяння легальній міжнародній торгівлі, створення ефективного та прозорого торговельного середовища тощо.

Загалом, слід зазначити, що Програма ЄС з управління державними фінансами в Україні (EU4PFM) відіграє важливу роль щодо надання допомоги для більш ефективної реалізації митних реформ. Продовження відповідної підтримки України у митній сфері, необхідної для європейської інтеграції країни, наразі розраховане до 2025 року, а підтримка реформування ІТ-систем української митниці – до 2026 року [5].

Так, зокрема, у 2022 році Україна завершила імплементацію та тестування однієї з ключових митних інформаційних систем ЄС, а саме NCTS (New Computerized Transit System). В основі цієї системи лежить Конвенція про процедуру спільного транзиту, до якої долучилася Україна, ставши 36 договірною стороною. Причому з квітня 2024 року Україна успішно завершила перехід та розпочала застосування NCTS Phase 5 – наступної версії електронної транзитної системи NCTS.

Крім того, Україна активно працює над впровадженням і розгортанням інших електронних митних систем європейського зразка, зокрема автоматизованої системи по роботі з рішеннями митних органів (CDS.UA), системи захисту прав інтелектуальної власності (COPIS), а також над розробкою, запровадженням та модернізацією інших інформаційних систем.

Таким чином, впровадження Україною режиму спільного транзиту на базі комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), Програми авторизованого економічного оператора (АЕО) та створення нових ІТ інструментів, стали ключовими тенденціями цифровізації, яка ґрунтується на впровадженні європейських діджитал-практик у повсякденну діяльність Державної митної служби України та її територіальних підрозділів [17, с. 98].

При цьому, за результатами комплексного аналізу впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України, Федотов О.П. та Назарко А.А. [17, с. 103] приходять до оптимістичного висновку про відносну готовність України до швидкої гармонізації митних сервісів у відповідності до європейського законодавства, навіть в умовах воєнного стану та післявоєнний період.

Разом з тим, за результатами виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, за підсумками 2023 року у митних питаннях Україна просунулася лише на 1%, досягнувши загального виконання на рівні 61% [7, с. 42], тоді, як за підсумками попереднього 2022 року прогрес становив плюс 8% [6, с. 58] до загального рівня виконання. Вочевидь, навіть у таких складних умовах, Україні слід наростити зусилля задля наближення до європейської інтеграції, зокрема у митних питаннях.

Таким чином, як небезпідставно зазначає Шевченко Л.В., слід акцентувати увагу і на тому, що ряд цифрових продуктів, які активно використовують в європейській митній практиці, ще досі не імплементовано в Україні [18, с. 322]. Попри значні досягнення української митниці в частині цифровізації митної справи, попереду залишається ще багато роботи в напрямку реалізації сучасних цифрових рішень за європейським зразком.

Саме тому, на наш погляд, прийняття Довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС, сприятиме реалізації практичних заходів, зокрема в частині цифровізації митної справи, щодо подальшої поглибленої інтеграції України до європейського митного простору та європейської інтеграції України.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Цифровізація митної справи є ключовим аспектом сучасного розвитку митних адміністрацій у всьому світі. Загальносвітовий досвід показує, що цифрові технології стали невід'ємною частиною державного управління, у тому числі широко використовуються сучасними митними адміністраціями з урахуванням кращої митної практики та міжнародних стандартів.

Таким чином, цифрова трансформація є необхідною умовою для розвитку сучасної митниці, що відповідає вимогам часу та технологічним трендам. Це сприяє підвищенню прозорості діяльності митних органів та зміцненню довіри. Водночас впровадження сучасних ІТ-рішень у митну сферу дозволяє підвищити ефективність митного адміністрування та сприяє поглибленню інтеграції України до європейського і світового економічного простору.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Україна прагне реформувати митну систему відповідно до норм і стандартів ЄС, який створювався насамперед саме як митний союз. Отже, питання митниці, тобто вільного руху товарів між європейськими країнами, розглядалося при створенні ЄС як одне з ключових. Відповідно, модернізація української митниці є одним з головних напрямів у контексті подальшої європейської інтеграції та зміцнення митної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів і загроз.

Перспективою наукових розвідок у цьому напрямі видається подальше дослідження механізмів цифрової трансформації української митниці та митної цифровізації у контексті європейської інтеграції України, у тому числі в частині реалізації Довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (MASP-C).

Список використаних джерел:

1. Алішаускас В. Як ЄС впроваджує "е-Митницю" і що тут треба врахувати Україні. *Європейська правда*. 2021. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2021/12/22/7131845/>.
2. Бережнюк І.Г., Несторишен І.В., Рудніченко Є.М. Європейський досвід імплементации інформаційних систем ICS, ECS, NCTS в контексті забезпечення національної безпеки Співтовариства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 4(1). С. 117–120.
3. Войцешук А.Д. Митний простір України: глобальні виклики та ризики : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 438 с.
4. Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C). URL: https://customs.gov.ua/web/content/11899?access_token=21cb723d-cee2-4be0-8c1c-fb50e4a23e36&unique=48363efed9a486a95c6dd156d9141187bf0abb0c&download=true.
5. ЄС продовжить підтримку України у митній сфері через Програму EU4PFM до 2025 року: названо напрямки. URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/ies-prodovzhit-pidtrimku-ukrayini-u-mitnii-sferi-cherez-programu-cu4pfm-do-2025-roku-nazvano-napriamki-1466>.
6. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yeuropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.
7. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2023 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yeuropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.
8. Іванова Д.С., Тищенко В.Ф. Актуальність реформування діяльності митних органів України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-40>.

9. Івашова Л.М., Кийда Л.І. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3(22). С. 218–231.
10. Ніколайчук О. Цифровізація як ключовий тренд євроінтеграції української митниці. *УКРІНФОРМ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3786333-cifrovizacia-ak-klucovij-trend-evrointegracii-ukrainskoi-mitnici.html>.
11. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. (редакція на 26 червня 1999 р.). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431.
12. Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2009. 628 с.
13. Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 р. № 1236-р. *Офіційний вісник України*. 2008 р. № 71. С. 51.
14. Разумей Г.Ю., Разумей М.М. Діджиталізація публічного управління як складник цифрової трансформації України. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 2(25). С. 139–145.
15. Сидорович О.Ю., Герчаківський С.Д. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. *Світ фінансів*. 2021. № 1(66). С. 210–225.
16. Угрин В.В. Діджиталізація митного контролю в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 47. С. 168–173.
17. Федотов О.П., Назарко А.А. Інструментальна специфіка впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Державної митної служби України. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 93–105.
18. Шевченко Л.В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 5. С. 318–323.
19. Ališauskas V. Why should Ukraine use the European MASP-C plan as a guide for the development of e-Customs? URL: <https://eu4pfm.com.ua/interviews/customs-small-accession-to-the-eu-is-already-happening-clone/>.
20. Commission Implementing Decision № 2014/255/EU of 29 April 2014 establishing the Work Programme for the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32014D0255>.
21. Decision No 70/2008/EC of the European Parliament and of the Council of 15 January 2008 on a paperless environment for customs and trade. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008D0070%2801%29>.
22. Mikuriya K. Digital Customs, the opportunities of the Information Age. *WCO news*. 2016. № 79. P. 9–10.
23. Multi-Annual Strategic Plan for electronic Customs. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-12/000.%20MASP-C_Rev.%202023_Main%20Body_v1.0.pdf.
24. Pérez Azcárraga, Augusto Azael, Tadatsugu Matsudaira, Gilles Montagnat-Rentier, János Nagy, and R. James Clark. Customs Matters: Strengthening Customs Administration in a Changing World. Washington, DC: International Monetary Fund, 2022, p. 301.
25. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02013R0952-20221212>.
26. Yereshko K., Khoma O., Pyslytsia A. Digitalization of Customs Procedures: Current State and Prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. № 2(11). pp. 103–115.

References:

1. Ališauskas V. (2021). *Yak YeS vprovadzhuie "e-Mytnytsiu" i shcho tut treba vrakhuvaty Ukraini* [How the EU implements "e-Customs" and what should Ukraine take into account here]. *European Pravda*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2021/12/22/7131845/> [in Ukrainian].
2. Berezhnyuk I., Nestoryshen I. and Rudnichenko Y. (2015). *Yevropeyskyi dosvid implementatsii informatsiinykh system ICS, ECS, NCTS v konteksti zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Spivtovarystva* [European experiences of implementation of information systems ICS, ECS, NCTS in the context of national security Community]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, № 4(1). pp. 117-121 [in Ukrainian].
3. Voytseshchuk A. (2018). *Mytnyi prostir Ukrainy: hlobalni vyklyky ta ryzyky* [Customs space of Ukraine: global challenges and risks]. Ternopil: Ternopil National Economic University [in Ukrainian].
4. Long-term National Strategic Plan of Digital Development, Digital Transformations, and Digitalization of the State Customs Service and its Territorial Divisions Based on the EU Multi-Annual Strategic Plan for Customs (MASP-C). URL: https://customs.gov.ua/web/content/11899?access_token=21cb723d-cee2-4be0-8c1c-fb50e4a23e36&unique=48363efed9a486a95c6dd156d9141187bf0abb0c&download=true [in Ukrainian].
5. The EU will continue to support Ukraine in the customs sector through the EU4PFM Program until 2025. URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/ies-prodovzhit-pidtrimku-ukrayini-u-mitnii-sferi-cherez-programu-eu4pfm-do-2025-roku-nazvano-napriamki-1466>.

6. Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.
7. Report on implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.
8. Ivanova D., Tyshchenko V. (2023). *Aktualnist reformuvannia diialnosti mytnykh orhaniv Ukrainy* [Relevance of reforming the customs authorities of Ukraine]. *Economy and Society*, vol. 48 [in Ukrainian].
9. Ivashova L., Kiida L. (2019). *Didzhitalizatsiia mytnykh protsedur: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku mytnoi spravy* [Digitalization of customs procedures: the current situation and prospects of customs development]. *Public Administration and Customs Administration*, № 3(22), pp. 218-231 [in Ukrainian].
10. Nikolaichuk O. (2023). *Tsyfrovizatsiia yak kliuchovyi trend yevrointegratsii ukrainskoi mytnytsi* [Digitalization as a key trend of European integration of Ukrainian customs]. *UKRINFORM*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3786333-cifrovizaciia-ak-klucovij-trend-evrointegracii-ukrainskoi-mitnici.html> [in Ukrainian].
11. International Convention on the simplification and harmonization of Customs procedures of 18 May 1973 (as amended on 26 June 1999). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431.
12. Pashko P. (2009). *Mytna bezpeka (teoriia, metodolohiia ta praktychni rekomendatsii)* [Customs safety (theory, methodology and practical recommendations)]. Odesa: Plaske [in Ukrainian].
13. Kabinet Ministriv Ukrayiny (2016). *Kontseptsii stvorennia bahatofunktionalnoi kompleksnoi systemy "Elektronna mytnytsiia"* [Concepts of creating a multifunctional complex system "Electronic Customs"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2008-p#Text> [in Ukrainian].
14. Razumei H., Razumei M. (2020). *Didzhitalizatsiia publichnoho upravlinnia yak skladnyk tsyfrovoy transformatsii Ukrainy* [Digitalization of public administration as a component of digital transformation of Ukraine]. *Public Administration and Customs Administration*, № 2(25), pp. 139–145 [in Ukrainian].
15. Sydorovych O., Herchakivsky S. (2021). *Informatsiine zabezpechennia mytnoi spravy Ukrainy v konteksti tsyfrovoy stratehii rozvytku suspilstva* [Information support of Ukrainian customs affairs in the context of digital society development strategy]. *World of Finance*, № 1(66), p. 210-225 [in Ukrainian].
16. Uhryn V. (2020). *Didzhitalizatsiia mytnoho kontroliu v Ukraini* [Digitalization of customs control in Ukraine]. *Market Infrastructure*, vol. 47, pp. 168–173 [in Ukrainian].
17. Fedotov O., Nazarko A. (2023). *Instrumentalna spetsyfika vprovadzhennia protsesiv tsyfrovoho rozvytku, tsyfrovoy transformatsii ta tsyfrovizatsii Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy* [Instrumental specifics of the implementation of digital development, digital transformation, and digitalization of the State Customs Service of Ukraine]. *"Kyiv Law Journal"*, № 2, pp. 93–105 [in Ukrainian].
18. Shevchenko L. (2022). *Administratyvno-pravova kharakterystyka didzhitalizatsii u sferi mytnoi spravy* [Administrative and legal characteristics of digitization in the field of customs affairs]. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, № 5, pp. 318-323 [in Ukrainian].
19. Ališauskas V. Why should Ukraine use the European MASP-C plan as a guide for the development of e-Customs? URL: <https://eu4pfm.com.ua/interviews/customs-small-accession-to-the-eu-is-already-happening-clone/>.
20. Commission Implementing Decision № 2014/255/EU of 29 April 2014 establishing the Work Programme for the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32014D0255>.
21. Decision No 70/2008/EC of the European Parliament and of the Council of 15 January 2008 on a paperless environment for customs and trade. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008D0070%2801%29>.
22. Mikuriya K. (2016). Digital Customs, the opportunities of the Information Age. *WCO news*, № 79. pp. 9–10.
23. Multi-Annual Strategic Plan for electronic Customs. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-12/000.%20MASP-C_Rev.%202023_Main%20Body_v1.0.pdf.
24. Pérez Azcárraga, Augusto Azael, Tadatsugu Matsudaira, Gilles Montagnat-Rentier, János Nagy, and R. James Clark (2022). *Customs Matters: Strengthening Customs Administration in a Changing World*. Washington, DC: International Monetary Fund.
25. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02013R0952-20221212>.
26. Yereshko K., Khoma O. and Pyslytsia A. (2024). Digitalization of Customs Procedures: Current State and Prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. № 2(11), pp. 103–115. [in Ukrainian].